

03

मार्च-2020

माध्यमिक शिक्षा मण्डल, मध्यप्रदेश, भोपाल

20 पृष्ठीय

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षा का विषय विषय कोड परीक्षा का माध्यम

5 1 2

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे ↓ से मिलाकर लगाये

उत्तर पुस्तिका का क्रमांक **220-0841701**

अंकों में परीक्षार्थी का रोल नम्बर

1 0 1 7 3 2 8 4 8

शब्दों में

One zero one seven three two eight four eight

उदाहरणार्थ

1 1 2 4 3 9 5 6 8

एक एक दो चार तीन नौ पाच छ आठ

केवल परीक्षक द्वारा भरा जावे।

प्रश्न क्रमांक के समुख प्राप्त करें। प्रश्न क्रमांक	पूठ क्रमांक	अंकों में
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे ↓
केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष एवं परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓
परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓

क :- पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या अंकों में - शब्दों में -

ख :- परीक्षार्थी का कल क्रमांक 10

ग :- परीक्षा का दिनांक 03 03 2020

परीक्षा का नाम एवं परीक्षा केंद्र क्रमांक की मुद्रा

केन्द्राध्यक्ष
हाई स्कूल परीक्षा केंद्र क्र. 172007

परीक्षक का नाम एवं हस्ताक्षर: **अमिती आरक्षण**

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष के हस्ताक्षर: *[Signature]*

3/3/2020

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓

प्रमाणित किया जाता है कि मूल्यांकन के समय पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या उपरोक्तानुसार सही पाई होलो क्राफ्ट स्टीकर बतिग्रस्त नहीं पाया गया तथा अन्दर के पृष्ठों के अनुरूप मुख्य पूठ पर अंकों की प्रविष्टी एवं अंकों का योग सही है।

निर्धारित मुद्रा : नाम, पदनाम, मोबाईल नम्बर, परीक्षक क्रमांक एवं पदांकित संस्था के नाम की मुद्रा लगाए।

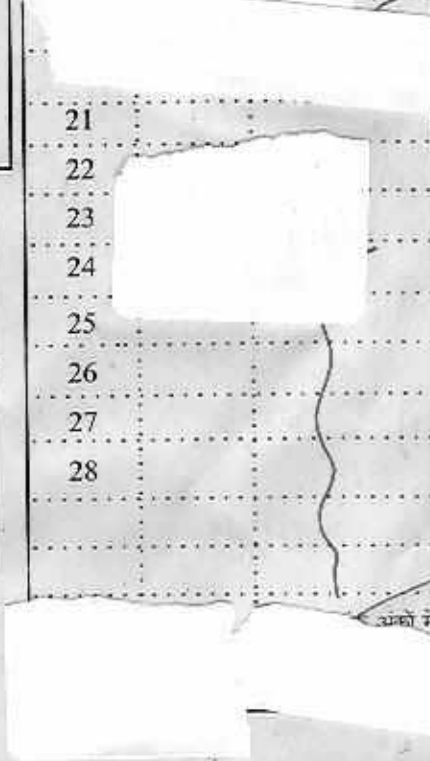
उप मुख्य परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा: परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा

[Signature]

9770238
D.K. TIWARI

3 8. - 9770238

नोट :- "हायर सेकेण्डरी परीक्षा में केवल वाणिज्य संकाय के विषयों तथा हाईस्कूल परीक्षा में प्रायोगिक विषय को छोड़कर शेष विषयों हेतु नियमित एवं स्वाध्यायी छात्रों के लिये प्रश्न पत्र 100 अंकों का होगा किन्तु नियमित छात्रों को 100 अंक के प्राप्तांक का 80% अधिभार एवं स्वाध्यायी छात्रों को 100 अंक के प्राप्तांक ही अंकसूची में प्रदर्शित किये जायेंगे।"

प्रश्न क्र.

प्रश्न 01 का उत्तर

उचित विकल्प चिह्न लिखत -

उत्तर 1 तच्छिवः

उत्तर 2 वी + अनुः

उत्तर 3 मनोहरः

उत्तर 4 दीर्घसन्धिः

B
उत्तर 5 च

प्रश्न 02 के उत्तर

उचित विकल्प चिह्न लिखत -

उत्तर 6 बहुव्रीहिसमासः

उत्तर (ख) शक्तिम् अन्तिक्रमम्

उत्तर (ग) सन्धिसमासः

उत्तर (घ) अनु

उत्तर (ङ) परा

4

[] + [] = []

सश्न 05 के उत्तर

सप्तैः शब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयत -

- (i) भारतीयैकता साधकम् संस्कृतम् ।
- (ii) गुरुकुले स्वकसीणि सवर्तितुं कदापि नैव विद्यते ।
- (iii) गुरुकुले ब्रह्मः ब्रह्मः शिष्याः आसन् ।
- (iv) महर्षि भृशः शरीरैश्च असरः अस्ति ।
- (v) पतिमात्रधर्मिणी पतिव्रतेति नाम् ।

सश्न 06 के उत्तर

- उत्तर (i) यत्र नार्थस्तु पूज्यन्ते तत्र देवताः वसन्ति ।
- उत्तर (ii) विदिशानगरी मध्यप्रदेशे स्थिता विद्यते ।
- उत्तर (v) 'अथौ 'अथौ स्वजनव्रतसत्यम्' इति घटीकायः
अन्ते कथयति ।

5

योग पूर्व पृष्ठ

+

=

क

प्रश्न 07 का उत्तर

(i) 'साधुः' चतुर्थी विभक्तिः एकवचनम्

विभक्तिः	एकवचनम्
चतुर्थी	साधवे

(ii) रमा सप्तमी विभक्तिः बहुवचनम्

विभक्तिः	बहुवचनम्
सप्तमी	रमासु

प्रश्न 08 का उत्तर

गणः =>
विभक्तिः = पञ्चमी / षष्ठी
वचनम् = एकवचनम्

**B
S
E**

6

योग पूर्व पृष्ठ

+

पृष्ठ 6 के अंक

=

अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न 09 (क)

बाघांश -

छत्रसालस्य

ऋणी अस्ति ।

उत्तर 1 छत्रसालस्य राष्ट्रभक्त्या उपरतया च कः हिन्दीभाषयाः
महाकविः भूषणः प्रभावितोऽस्ति ।

उत्तर 2 "छत्रसालपराक" इति वीररसनिबन्धां काव्यरचनाम्
महाकविः भूषणः अकरोत् ।

B उत्तर 3 काव्यसाहित्यशास्त्रमस्मानार्थं छत्रसालः भूषणमहाकवेः
S शिवात्म उन्नतयत् ।

E उत्तर 4 छत्रसालः स्वशीतिवर्षस्य अवस्थायां
उत्तरिंशदुत्तरसप्तदशशततमे (9639) ख्रीस्ताब्दे मणभङ्गनिष्ठ
शरीरम् अव्यजत् ।

उत्तर 5 अयं देशः जन्मभूमिसरलस्य महापराक्रमशालिनः
छत्रसालस्य सर्वैव ऋणी अस्ति ।

7

$$\boxed{} + \boxed{} = \boxed{}$$

प्रश्न क्र.

सूत्र ०१ (ग)

जनाः - - - - - वीदुं नेच्छति ।

उत्तर (A) जनाः विद्याः समस्य पुरुषयोरां व्यर्थयापनेन
अकार्यकरणेन च कुर्वन्ति ।

उत्तर (B) अनेके जनाः कार्यसम्पादने समर्था अपि निरर्थकं
समयं यापयन्ति ।

B उत्तर (C) मानवशरीरं देवदुर्लभम् अस्ति ।

S उत्तर (D) इयं कर्मभूसिः निष्क्रियाणां भारं वीदुं न इच्छति ।

E उत्तर (E) 'स्वार्थाय' इति पदस्य विपरीतार्थकं पदं
'पराथयि' अस्ति ।

8

[] + [] = []
अंक कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न 10 (ख)

सारक्ष्यते - - - - - न सति परित्यजन्ति ॥

उत्तर 1 नीचे: विघ्नक्षयेन कार्यं न सारक्ष्यते ।

उत्तर 2 माध्या: कदा सि सारक्ष्य विघ्नविहिता विरमन्ति ।

उत्तर 3 उत्तमजना: कार्यं सारक्ष्य न परित्यजन्ति ।

उत्तर 4 के: विघ्नै: सति घ्न्यमानापि कार्यं न परित्यजन्ति ।

उत्तर 5 नरपि = पुनः + अपि
विसर्ग संधि

प्रश्न 11 (ग)

मित्रं मीतिरसायनं - - - - - विपत् ॥

उत्तर 1 मीतिरसायनं मित्रम् अस्ति ।

उत्तर 2 पात्रं यत् सुखपुःखयोः सः भवेन्मित्रेण पुलकितम् ।

उत्तर 3 प्रत्याभिलाषा कुलाः सुहृदः समृद्धिसमये आगच्छन्ति ।

उत्तर 4 मित्रतायाः तत्त्वनिष्पत्त्या स्तैः सर्वत्र मिलन्ति अस्ति ।

उत्तर 5 मित्रम् => सखाम

9

$$\boxed{\text{नाम पूर्व पृष्ठ}} + \boxed{\text{नाम पूर्व पृष्ठ}} = \boxed{\text{नाम पूर्व पृष्ठ}}$$

प्रश्न क्र.

प्रश्न ११ के उत्तर

युव समेलनं कुरुतः

1	अ आदिकविः	ब वाल्मीकिना
2	कुबेरः	धनदेवः
3	कपिलमुनिः	वृषितः जातः
	धनाः	वर्षन्ति ।

प्रश्न १२ के उत्तर

उत्तर (i) आम्

उत्तर (ii) आम्

उत्तर (iii) आम्

उत्तर (iv) न

$$\boxed{} + \boxed{} = \boxed{}$$

योग पूर्व पृष्ठ

कुल अंक

कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न 13 के उत्तरउत्तर (i) भौलसा ।उत्तर (ii) गराने ।उत्तर (iii) जरा ।उत्तर (iv) नक्त्रा ।

E 9mmx16

S

E

प्रश्न 14 के उत्तरसुभाषित: क्र. 1

द्वसाशास्त्रे करे यस्य पुर्जनः किं करिष्यति ।
 अमृणो पतिव्रो षडि स्वसैवीप्साम्यति ॥

सुभाषित: क्र. 2

रोडा पापं शशी पापं देन्यं कल्पतुरुस्थता ।
 पापं तापं च देन्यं च दनन्ति सन्तीमहाशया ॥

11

योग पूर्व पृष्ठ

+

पृ

=

कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न 15

अवकारार्थम् सार्थनापत्रम्

श्रीमन्तः प्राचार्यमहोपयाः,
शासकीय - अकृष्ट - उच्चतर - माध्यमिक विद्यालयः,
झिण्डनगरम्, मध्यप्रदेशः

विषयः => अवकारार्थम् सार्थनापत्रम् ।

B श्रीमन्तः
S सेवायां सविनयं निवेदनम् इदम् अद्य यत्
E अद्य अद्य अकस्मात् ज्वरपीडितः अस्मि ।
अत एव विद्यालयं आगन्तुम् सर्वथा
असमर्थः अस्मि । अकृपया पञ्चदिवसानां
(पञ्चदिनाङ्कः - नवदिनाङ्कः पर्यन्तम्) अवकाशं
यच्छन्तु इति । सविनयं सार्थयामि ।

दिनाङ्कः => 08/02/2020

सबदीयः शिष्यः

अ व स

कदा पसमी 'अ' बरी

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र 6 का उत्तर

उत्तर (i) सौम्या सन्धिरम् वाचछति ।

उत्तर (ii) शिक्षकः सुधाखण्डेन लिखति ।

उत्तर (iii) कृष्णाय सोपकं रोचते ।

उत्तर (iv) राज्ञा दिमाख्यत् प्रभवति ।

उत्तर (v) राधा कृष्णेन अः वाचछति ।

S
E

प्रश्न क्र.

प्रश्न 13 का उत्तर

उत्तर

अधोलिखित वाक्यानां कथाक्रमानुसारेण क्रम-संयोजनं कुरुत

i किञ्चिदत्रैगतः वासु

ii वाङ्मतीरं मार्कण्डेयः नामकरच मुनिः वसति स्म।

iii वासुदेवः तस्यपितृशिष्यः आसीत्।

B iii किञ्चिदत्रैगतः वासुदेवः कञ्चित् देवालयम् अपश्यत्।

S iv शिष्यः अनन्तरं रामनाथपुरं गतिं तस्थितवान्।

E v ततः वासुदेवः रामनाथपुरं गत्वा रामदेवस्य व्रह्मं असाधत्।

$$[\quad] + [\quad] = [\quad]$$

अंक

अंक

कुल अंक

पान क्र.

प्रश्न ५४

अता सज्जनानां - - - - - अतासेव सङ्गतिनिर्धिया

उत्तर १ अस्म साधांशस्य शीर्षक 'सत्सङ्गतिः' अस्ति ।

उत्तर २ सज्जनानां संसर्गेण जनः सज्जनः भवति ।

उत्तर ३ स्व समुन्नतिं इच्छता जनैः सर्वथा अतासेव सङ्गतिनिर्धिया ।

B
उत्तर ४ 'भवन्ति' पदे 'भू' धातुः अस्ति ।

S
E उत्तर ५ 'पुर्जनः' शब्दस्य विलोम शब्द 'सज्जनः' अस्ति ।

प्रश्न 19

संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्

संस्कृतभाषा विश्वस्य सर्वासु भाषासु ताचीनतमा
 सर्वोत्तमसाहित्यसंयुक्ता चास्ति । संस्कृता परिशुद्धा
 व्याकरणसंबन्धिदोषादि रहिता संस्कृतभाषेति
 निराद्यते । ताचीने समये ^{पुष्पसूड} भाषा
 सर्वधारणा आसीत् । सर्वे ^{इषेव} जनाः संस्कृतभाषाम्
 इव वदन्ति स्म । उषा इव अस्माकं पूर्वजानाम्
 आर्याणां सुलभा, शोभना वारिमासथी च वाणी ।
 विश्व विश्वसाहित्यस्य सर्वताचीनग्रन्थाः चत्वारो
 वेदाः संस्कृतभाषायामेव विश्वसाहित्यस्य सर्वताचीनग्रन्थाः
 चत्वारो वेदाः सन्ति येषां महत्त्वमाद्यपि सर्वपि
 वर्तते । भाष - कालिदास - अश्वघोष - भवभूति -
 लडि - सुबन्धु - बाण - जयदेव मभूतयोः महाकवयो
 नाटककाराश्च संस्कृतभाषायाः इव । जीवनस्य
 सर्वसंस्कारेषु संस्कृतस्य सयोगः भवति ।

अधुनाऽपि स्वसङ्गणकस्य कृते
 संस्कृतभाषा अति उपयुक्ता अस्ति । संस्कृतभाषैव
 भारतस्य साणभूता भाषा अस्ति राष्ट्रस्य
 ऐक्यं च सादियति । भारतीयगौरवस्य रक्षणाय
 स्याः तस्यै सर्वैव कर्तव्यः ।
 इव उच्यते -

‘संस्कृतिः संस्कृताश्रिता ।’